Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka
Alp(LK)2164

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2007 GRUODŽIO 29 d. DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS Nr. 251 (45)

Pastabos pačiam sau

Naujuosius pasitinkant

„Draugo" *spiritus movens* Marijos Remienės ir kun. Kęstučio Trimako prikalbinta, ryžausi leistis į nepažįstamą kultūrinį žemyną, plytintį į Vakarus anapus Lietuvos. Už nugaros buvo laikas, praleistas „Literatūroje ir mene" (sovietmetis) ir „Dienovidyje" (Nepriklausomybės dešimtmetis). O prieš akis nežinomybė, į kurią leistis reikia drąsos. Čia kaip toj lietuvių stebuklinėj pasakoj: aplink knibždės įvairios šmėklos ir pamėklės, šnypš slibinai ir gyvatės apkalbų, šmeižtų ar intrigų pavidalu, bet tu eik neatsigręždamas, nes jei atsigręši... akmeniu pavirsi, ką pasiekęs – prarasi. Ir eina pasakų jaunikaičiai, vieni išbandymus ištverdami, kiti gręžiodamiesi atgal, savo svajonę ir tikslą prarasdami.

Nujaučiau priekaištus ir abejones: ar gali Čikagoje dešimtmečius ėjusį šeštadieninį „Draugo" kultūrinį priedą redaguoti žmogus, kuris iš Lietuvos beveik nebuvo kojos iškėlęs. Nepažįstantis išeiviško kultūros gyvenimo ir jo problemų, neturintis ryšių? Negali. Turbūt negali... Bet, kaip Liūnė Sutema, tariau sau: tebūnie. Anuo metu Kazimieras Barėnas gyvendamas Londone, už kelių tūkstančių kilometrų nuo kitų lietuvių kultūros telkinių, leido savo „Pradalges", tiems metraščiams-almanachams surinkdamas medžiagą iš viso pasaulio lietuvijos. Kodėl nepabandyti iš Vilniaus siųsti laiškus į pasaulį, prašant atsiliepti į kvietimą: rašykite, mieli plunksnos broliai, „Draugo" kultūriniam priedui, kuris vadinasi „Kultūra". Rašykite, kaip anais „Kultūros" klestėjimo laikais, kai ją redagavo Kazys Bradūnas, Aušra Liulevičienė, Danutė Bindokienė. Rašykite iš Pietų ir Šiaurės Amerikos, iš Australijos ir Kanados, iš Europos ir Azijos. Iš tų vietovių, kur leidžiamos knygos, statomi spektakliai, rengiamos parodos, organizuojami koncertai. Iš visur, kur vyksta kultūrinis procesas, kad „Kultūra" užrašytų, aprašytų, pristatytų poeziją ir prozą, recenzijas ir straipsnius, reportažus ir biografijas, jubiliejus ir jaunimo meninius proveržius.

Redaktorei jūsų pagalba būtina kaip oras, kad sklandžiai plauktų informacija iš Vilniaus ir Čikagos, Sidnėjaus ir Toronto, Paryžiaus ir Londono... Visur yra pastatyti dvasiniai lietuvių namai, nes, pasak posakio, kur mano širdis, ten ir mano namai. Apie tuos namus ir jų statybą kultūrinis „Priedas" lauks tekstų ir iliustracijų – ne per ilgų tekstų, nes laikraštis nedidelis, tik aštuonių puslapių, tad norint išlaikyti jo drabužio (dizaino) grakščias linijas negalima jų užspausti raidžių barikadomis.

Prisipažinsiu, kad gavusi redakcijos krepšio palikimą, radau jame ne vieną grafomanišką eilėraštį (lietuvaičiai, o ypač lietuvaitės, taip mėgsta dėlioti ašaringus rimus ir ritmus), ne vieną sentimentalų vaizdelį arba iš žodinių klišių suklijuotą kokio nors renginio aprašymą. Tai nuteikė liūdniems apmąstymams, bet ir suteikė drąsos iš karto atsisakyti grafomaniško srauto tekėjimo. Išeivijoje ir Lietuvoje esama raštingų žmonių, kurie moka taupiai, aiškiai ir paprastai reikšti mintį. Tokie labiausiai ir laukiami. Turiu vilties, kad draugiškai lyg viena šeima sugyvens Lietuvos ir išeivijos rašytojai, kritikai, reporteriai, fotografai, aktoriai ir režisieriai, diskusijų mėgėjai ir diskursų (o, koks šiuolaikinis, koks madingas šis žodis!) plėtotojai. Visiems dabartiniams ir būsimiems „Kultūros" bendradarbiams, rašto darbininkams linkiu sveikų, sėkmingų ir kūrybingų 2008-tųjų. Būkime drauge visur ir visada!

Aldona Žemaitytė

Kitame numeryje:

- **Vytautas Volertas. Komisarai visur buvo reikalingi.**
- **Alfonsas Budvytis tarp šviesos ir šešėlių.**
- **Vitražų meistras Antanas Garbauskas.**
- **Du Aleksandro Zapkaus gyvenimai.**

Žiema Reškutėnuose. Antano Petrausko nuotr.

Mes visi slapčia ilgimės tikrų, lietuviškų, savo vaikystės žiemų. Kai pusnys iškildavo sulig trobos langais ir kiemo tvoros viršus vos kyšodavo iš sniego patalų. Kai šiaurio sunešti vėpūtiniai atlaikydavo net suaugusį žmogų. Kai langų stiklai neatitirpdavo net tvoskiant įkaitusiai krosniai. Jau tik sapnuose pamatysime rogių kelią, kuriuo, žvangindami varpeliais, nudunda laibakojai žirgai, tempdami lengvą lyg pūkas važelį.

Tik atminties gelmėje dar blizga storas, bet perregimas kūdros, upės ar ežero ledas, po kuriuo miega vasaros žolės ir žuvys.

Pasaulis keičiasi, keisdamas ir metų laikus. Bet jeigu žiemą nuvažiuosite į Reškutėnus, tuos, kurie šalia Švenčionėlių, gal dar išvysite sniege skęstančius medžius, o gal net pėdas, vedančias į ne tik Europoje, bet ir pasaulyje jau pradėtą garsinti muziejų.

Šio šeštadienio *Kultūros* turinys

1 psl. Aldona Žemaitytė. Naujuosius pasitinkant.
2 psl. Irena Vaišvilaitė: Lietuvos Prezidento kultūrinės iniciatyvos.
3 psl. Dana Palionytė. Skambios pirmosios lietuviškos kregždės.
4 psl. Ingrida Korsakaitė. V. K. Jonynas – tarp savų ir svetimų.
5 psl. Algimantas Taškūnas. Kaip mes saugojom tautinį paveldą.
7-8 psl. „Draugo" kultūrinio priedo 2007 metų straipsnių autorių abėcėlinė rodyklė.

Redaguoja **Aldona Žemaitytė** aldaze@gmail.com

Irena Vaišvilaitė:

Lietuvos Prezidento kultūrinės iniciatyvos

Lietuvos Prezidentas Valdas Adamkus Pasaulio paveldo vietovės sertifikato įteikimo valstybiniam Kernavės kultūriniam rezervatui iškilmėse 2005 m. gegužės 19 d. Šalia jo, iš kairės, Irena Vaišvilaitė. Džojos Gundos Barysaitės nuotr.

Baigiantis 2007 metams, kalbiname Lietuvos Respublikos Prezidento Valdo Adamkaus patarėją, kultūros, mokslo ir ugdymo grupės vadovęIreną Vaišvilaitę, kad pristatytų Pasaulio Lietuvių Bendruomenei, kurią pasiekia „Draugas" ir jo šeštadieninis priedas „Kultūra" tas Lietuvos kultūros sferas, kurias įtakoja ir globoja Lietuvos Prezidentas. Valdas Adamkus kultūrą laiko neatskiriama Lietuvos valstybės politikos – ir tarptautinės, ir vidaus politikos – dalimi, tad jam svarbu ir elitinės tarptautinės knygų mugės, kuriose kasmet vis užtikrinčiau dalyvauja Lietuva, ir kaimo bibliotekų gyvenimas, ir būsimas Lietuvos vardo tūkstantmečio paminėjimas, kuris turėtų atsipindėti ne tik didmiesčių renginių veidrodyje, bet ir mažų miestų, miestelių, kaimų bendruomenių kultūrinėje veikloje. Taigi kultūrinės veiklos paletė – įvairi, plati, įdomi.

Irena Vaišvilaitė: Nuo pat savo prezidentavimo pradžios Valdas Adamkus labai daug dėmesio skyrė Lietuvos bibliotekų ir bibliotekininkų padėčiai gerinti. Pirmaisiais savo kadencijos metais jis pasiekė, kad padidėtų bibliotekininkų atlyginimai. Bet didžiausia Prezidento iniciatyva bibliotekų darbo srityje – Bilo ir Melindos Geitsų fondo parama mūsų bibliotekoms. Paramos esmė, kad šis projektas duoda galimybę bibliotekoms ne tik įsigyti kompiuterius ir kompiuterinę įrangą, bet ir apmokyti pačius bibliotekininkus dirbti su kompiuteriais. Ir ne tik bibliotekininkus, bet ir bibliotekų lankytojus, ypač kaimo vietovėse vyresnės kartos žmones, kurie, vaizdžiai sakant, bijo kompiuterio.

B. ir M. Geitsų fondas Lietuvai pasiūlė milijoninę paramą, kurią koordinuos M. Mažvydo Nacionalinė biblioteka, bet Lietuva, norėdama tą paramą gauti, turi atlikti eilę vadinamųjų „namų darbų". Visų pirma savivaldybės turi pasirengti priimti kompiuterius, bibliotekose sutvarkydamos elektros instaliaciją, įvesdamos apsaugą (ypač kaimo bibliotekose). Todėl tuoj po savivaldybių rinkimų Prezidentas sukvietė miestų ir rajonų savivaldybių merus ir pristatė projektą. Šį rudenį M. Mažvydo biblioteka su Geitsų fondu pasirašė sutartį, pagal kurią daugiau kaip 800 Lietuvos bibliotekų pasieks parama už daugiau kaip 60 milijonų litų, – šimtai kompiuterių su kompiuterine įranga, mokymų kursai ir pan. Tas projektas bus vykdomas daugiau kaip trejus metus, derinamas su kitais interneto projektais (pavyzdžiui, šviesolaidinio interneto, kuris kaimo bibliotekose padarys prieinamą nuotolinį mokymą, filmų žiūrėjimą ir pan.). Savivaldybės įsipareigojo mokėti abonementinį mokestį.

Kita Prezidento iniciatyva yra susijusi su atradimu Trakų bažnyčioje atliekant tyrimus prieš pradedant pastato remonto darbus. Bažnyčioje buvo aptikta sienų tapyba, kuri siekia Vytauto laikus, taigi pirmąjį XV a. trečdalį. Sienų tapybos likučių Trakų pilyje buvo galima matyti dar XX a. pradžioje; ji visiškai sunyko pilį restauruojant. Bizantinio stiliaus tapybos atradimas Trakų bažnyčioje yra didelis įvykis mūsų dailės ir kultūros istorijoje. Prezidentas atkreipė į tai dėmesį ir akcentavo, kad šis atradimas Trakų bažnyčią daro išskirtiniu mūsų kultūros paminklu. Reikėjo koreguoti bažnyčios remonto finansavimą, ir tam reikalui buvo pasinaudota popiežiaus Jono Pauliaus II *Piligrimų kelio* programoje numatytomis lėšomis. Šiemet freskos radiniai užkonservuoti, o ateityje, kai bus uždengtas bažnyčios stogas, sutvarkytos grindys, įvestas šildymas, kai bus sudarytas atitinkamas mikroklimatas, bus galima tęsti tolesnes freskų paieškas, tapybą konservuoti ir restauruoti.

Sakyčiau, itin ryški Prezidento iniciatyva, kurios rezultatus pamatėme šiemet, buvo Turino knygų mugė ir Lietuvos dalyvavimas joje. Prieš trejus metus iš Turino knygų mugės rengėjų mūsų Prezidentas gavo kvietimą Lietuvai tapti mugės dalyve. Su tuometiniu kultūros ministru buvo skubiai aptarta ši galimybė, ministerijoje suplanuotas Lietuvos prisistatymas Italijoje, kuri nedaug ką žinojo apie mūsų šalį. Turino mugė po Frakfurto mugės yra labai reikšmingas mūsų knygų leidybai įvykis. 2006 metais Lietuva šioje mugėje jau dalyvavo, o šiemet joje pristatė apie 30 knygų ir kultūrinę programą. Prieš keletą savaičių Lietuva gavo kvietimą 2011 metais dalyvauti Bolonijos vaikų knygų mugėje. Šioje srityje mes esame pakankamai stiprūs, o būti mugės viešnia Lietuvai yra nemenka garbė. Taigi tik Prezidento V. Adamkaus paramos dėka mūsų sėkmingas dalyvavimas Frankfurto knygų mugėje atvėrė kelius į kitas knygų muges. Susiformavimo prisistatymo stilius, darni organizacinė komanda, Lietuva tapo stipria knygų mugių žaidėja.

Paminėčiau Prezidento pastoviai vykdomą kultūrinę iniciatyvą, kai jis kasmet priima vaikus ir jaunimą, kuris praėjusiais metais būna laimėjęs pirmuosius prizus tarptautiniuose muzikiniuose konkursuose. Savo premiją Prezidentas skiria aukščiausią prizą gavusiam moksleiviui. Jau nekalbu apie kasmet Vasario 16-tosios išvakarėse Prezidentūroje iškilmingai įteikiamas Nacionalines kultūros ir meno premijas.

Prezidentas dėjo pastangas, kad būtų pakeistas netikęs Archyvų įstatymas, kuris Lietuvos mokslinei bendruomenei būtų apsunkinęs priėjimą prie archyvų. Vyko sunkios derybos su Asmens duomenų inspekcija, su Archyvų departamentu, bet Prezidentui pavyko pasiekti, kad, prieš patvirtinant Archyvų įstatymą Seime, būtų sušvelnintos griežtos jo nuostatos ir panaikintas draudimas mokslininkams dirbti su asmeniniais archyvais. Neseniai Prezidentas gavo Lietuvos kultūrinės visuomenės elito peticiją dėl Literatūros ir meno archyvo reorganizavimo ir galimo jo iškėlimo į kitas, mokslininkams tyrėjams ir darbuotojams nepatogias patalpas. Archyvų departamento vadovybė buvo numačiusi šį nedalomą archyvą išskirstyti po kitus archyvus, o jo pastatą remonto pretekstu panaudoti pagal kitą paskirtį. Prezidentas išsakė savo poziciją ir Vyriausybės kancleriui, ir Archyvų departamento generaliniam direktoriui, kad nėra jokio racionalaus pagrindo Literatūros ir meno archyvą išskaidyti ir iškelti į kitą vietą. Pastato remontas neturi tapti priežastimi bloginti archyvo ir jame dirbančių žmonių sąlygas.

– Ar visuomet atsižvelgiama į Prezidento pastabas, siūlymus, sprendimus? Gal, turėdamas daugiau galių tarptautinės politikos srityje, jis neaprėpia vidaus problemų ir neturi daug įtakos priimant sprendimus Seime ir Vyriausybėje?

– Kadangi Prezidentas turi didelį autoritetą Lietuvos visuomenėje, jo nuomonės paisoma kitose valdžios institucijose. Jis ne vieną kartą yra kreipęsis laišku į Lietuvos ministrą pirmininką, atkreipdamas dėmesį į vieną ar kitą problemą. Prezidento kanceliarijos darbuotojai rašo laiškus ministerijoms dėl įvairių klausimų. Ir tie klausimai dažnai išsprendžiami gera valia ir bendru sutarimu.

Kalbant apie Prezidento kultūrines iniciatyvas, reikia prisiminti, kad Valdas Adamkus yra Nacionalinės Lietuvos vardo tūkstantmečio komisijos galva. Šiemet jo iniciatyva vyko platūs pasitarimai, kaip išeiti į Tūkstantmečio jubiliejaus paminėjimo finišo tiesiąją. Laikas bėga labai greitai, ne už kalnų 2009-tieji, kai Lietuvą garsins pasaulio visuomenėje du svarbūs įvykiai: Tūkstantmečio jubiliejus ir Vilnius – kaip Europos sostinė. Prezidentas atkreipė dėmesį, kad jau dabar reikia ruoštis šiems įvykiams, sudaryti atitinkamą renginių planą. Vyriausybė į tą raginimą atsiliepė sudarydama koordinacinę komisiją pasirengimo darbams. Anot Prezidento, Tūkstantmečio renginiai negali vykti vien tik Vilniuje, kur bus atidaryta Nacionalinė dailės galerija, vyks Valdovų rūmų inauguracija, parodos, Vilniuje ir Klaipėdoje bus surengta Dainų šventė ir t.t. Būtina, kad rajonų savivaldybės, mokyklos, vietos bendruomenės sudarytų savąją Tūkstantmečio jubiliejaus programą. Tai visos valstybės šventė. Mūsų istorijos saugotojos yra religinės bendruomenės. Prezidentas sukvietė tradicinių religinių bendruomenių atstovus pasitarti, kaip jos numato paminėti šią sukaktį ir paragino sudaryti savas programas. Šis raginimas davė vaisių. Religinės bendruomenės pateikė savo pasiūlymų.

Kalbant apie bendruomenes, negalima pamiršti ir šiemetinių Lietuvos dienų Airijoje, kurioje yra gausi lietuvių bendruomenė. Praėjusį rudenį tos dienos Airijoje susilaukė daug dėmesio, nes lietuviai jose aktyviai dalyvavo. Man teko būti Balinrobėje, nedideliame vakarų Airijos miestelyje, kuriame gyvena apie 200 lietuvių, tų dienų renginiuose. Ten airių iniciatyva buvo atidengtas paminklinis ženklas mūsų lakūnui Feliksui Vaitkui, dar prieš Dariaus ir Girėno skrydį perskridusiam Atlantą. Beje, vietos lietuvišką mokyklėlę čia suorganizavo airių kunigas. Lietuvių dienos Airijoje buvo Lietuvos Prezidento ir Airijos Prezidentės susitikimo pasekmė.

Prezidentas Valdas Adamkus savo metinėse kalbose nuosekliai pabrėžia kultūros, kaip politikos dalies, svarbą. Kultūra, anot jo, tai nėra laisvalaikis. Ji būtina visaverčiam visuomenės gyvenimui, jos negalima dalyti į regioninę, profesionalią ir neprofesionalią (kai kas tai bando daryti). Nuo kultūros gyvybingumo ir nuo to, kaip ją remia valstybė, priklauso visuomenės gyvybingumas ir jos sugebėjimas prisitaikyti prie kintančios padėties.

Kalbėjosi ***Aldona Žemaitytė****, linkėdama Lietuvos Prezidentui ir visai Prezidentūrai laimingų, kūrybingų, sėkmingų Naujųjų metų.* ❑

Skambios pirmosios lietuviškos kregždės

DANA PALIONYTĖ

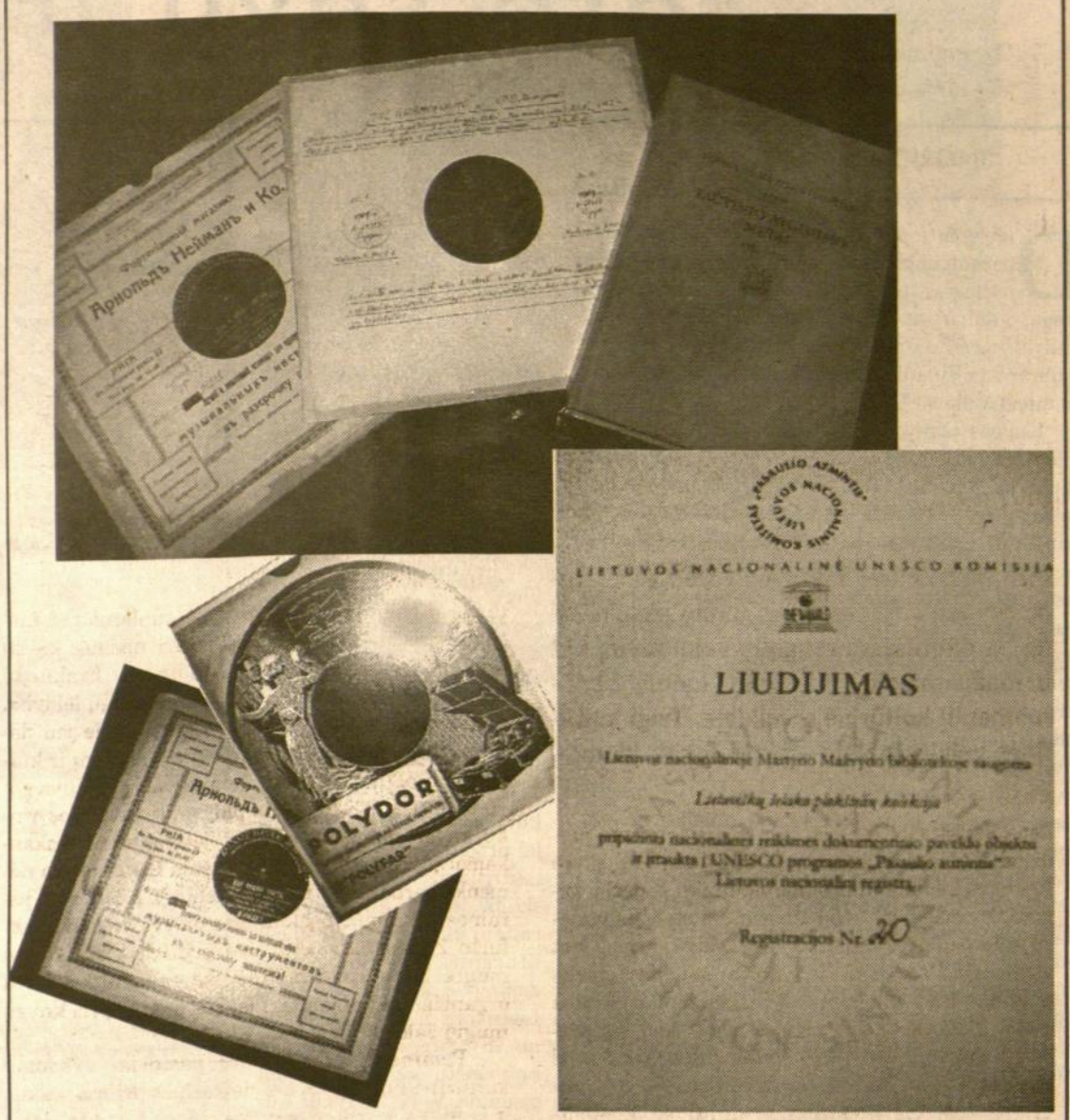

Įvairių firmų plokštelės iš bibliotekos fondų. Liudijimas, kad lietuviškų plokštelių kolekcija įtraukta į UNESCO programos „Pasaulio atmintis" Lietuvos nacionalinį registrą.

Skaičius 7 iš tiesų turi magiškų galių: 1907 m. Lietuvoje buvo sėkmingai dedami daugelio tautinio meno/mokslo sričių pamatai, formavosi ir brendo kultūrinis-visuomeninis gyvenimas. O 2007-aisias vieną po kito minime ryškių kūrybinių asmenybių jubiliejus. Žvilgtelėkime kad ir į muzikos padangę. Pavasarį vienam pačių ryškiausių lietuvių kompozitorių-modernistų, dirigentui ir pedagogui bostoniečiui Jeronimui Kačinskui (1907-2005) sukako 100. Šį jubiliejų Lietuvoje pažymėjome šventiškais koncertais. Tokios pat sukaktuvės lydėjo ir Lietuvos konservatorijos pirmosios kompozitorių laidos absolventą Joną Nabažą (1907-2002). Tai progai muzikologė V. Markeliūnienė parengė ir išleido šio be galo kuklaus ir mielo muziko dienoraščius. O šiomis dienomis, apsilankę Lietuvos Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, išvystame unikalią parodą „Pirmajai lietuviškai plokštelei – 100". Ši paroda atskleidžia plačią garso įrašų gimtąja kalba raidos panoramą: erdvioje bibliotekos trečiojo aukšto fojė eksponuojama per 150 pačių pirmųjų bei šiek tiek vėlesnių laikų (apytikriai iki 1940 m.) įvairių JAV, Anglijos, Prancūzijos ir Vokietijos firmų išleistų šelako plokštelių, iš kurių, įsijungus grotuvą, sklistų lietuviška daina ir lietuviškas žodis.

Bet atsigręžkime į pradžių pradžią. Šiandien neįsivaizduojame gyvenimo be CD, elektroninės technikos naujovių. O tada, anais gūdžiais laikais, dar neišsivadavus iš imperinės Rusijos gniaužtų, paprasta gramofono plokštelė prilygo stebuklui. Plokštelė – ir dar lietuviška, su dainom, pasakojimais, eilėmis!

Kaip ir daug ką tuo metu šio stebuklo gimimą lėmė lietuvių entuziazmas ir gilus patriotinis nusiteikimas. Juolab, kad atsirado realios galimybės, tiesa, ne pačioje Lietuvoje, o kaimyninėje Latvijoje. Anglų firmos *Zonophone Record* filialas, neseniai įsikūręs Rygoje, šio miesto Muzikos mokykloje kompozicijos (ir kitų dalykų) besimokančiam Aleksandrui Kačanauskui pasiūlė įrašyti lietuviškos muzikos. Jaunuolis, vos metus praleidęs didmiestyje, įbaugintas firmos nustatyto termino, nepasimetė – puolė organizuoti ir atlikėjus, ir programą. Jis prisikalbino dar penkis Rygoje studijuojančius lietuvius ir kartu per vieną parą įdainavo bei įskaitė apie 10 dalykėlių. Tai buvo dainelės iš V. Kudirkos rinkinėlio, eilėraščiai iš Maironio tomelio, o Politechnikos instituto studentas, vėliau dramaturgas P. Pundzevičius-Petliukas įrašė ir savo greitomis sukurtą monologą. Vėliau ta pati firma dar įrašė apie 20 plokštelių su J. Naujalio, Č. Sasnausko, S. Šimkaus, A. Kačanausko dainomis ir giesmėmis, kurios sklido Lietuvos miesteliuose ir sodžiuose.

Kai 1910 metais plokštelių įrašymo darbus jau buvo galima atlikti ir Lietuvoje, garsusis Vilniaus „Rūtos" choras, vadovaujamas V. Lopatos, įdainavo nemažai tautinio atgimimo metų dainų. O džiugiausia žinia ta, kad tuomet pirmą kartą buvo įamžinta V. Kudirkos „Tautiška giesmė"/Lietuvos himnas. Dar vėliau į šią veiklą įsijungė ir kiti, net ir bažnytiniai chorai.

Metas paliudyti ir tai, kad šios pirmosios lietuviškos kregždės buvo ir yra svarbios ne tik istoriškai: maždaug po 10 metų *Zonophone Record* firmos matricos pasitarnavo, gaminant pirmąsias lietuviškas plokšteles Amerikoje (1912 m. New Yorko firma *Columbia* išleido 10 lietuviškų kompaktinių plokštelių). Tuomet tos, tegul ir netobulai užfiksuotos, dainos tapo „sielų tiltu" tarp Tėvynėje ir už Atlanto gyvenančių mūsų tautiečių. Be to, anuomet įrašyti, iš taip toli ataidėję muzikos garsai pažadino JAV gyvenusių atlikėjų ambicijas. Antai, populiarių liaudies ir kompozitorių dainų pluoštą įdainavo Newarke rezidavęs šv. Cecilijos choras, diriguojamas chorvedžio ir plačiai žinomo vargonų meistro A. Radzevičiaus. Paskui atsirado ir kitų įrašų (iki 1920 m. Amerikoje jų pasirodė per 200).

Be galo miela parodos stenduose buvo matyti tas plokšteles, gražiai, nuosekliai ir kryptingai išdėliotas bibliografės K. Šernaitės ir dailininkės E. Valiūtės, skaityti jų viršeliuose dar neišblukusias mūsų Operos legendų K. Petrausko, A. Sodeikos, V. Grigaitienės, V. Jonuškaitės-Zaunienės, J. Būtėno, M. Rakauskaitės... pavardes. Beje, čia paminėtieji ir kiti solistai 1918-1920 metais įrašė ne po vieną/dvi, o dešimtimis tokių-kompaktinių plokštelių . Galima įsivaizduoti, kiek daug jiems dėl to teko paplušėti... Sekant tų įrašų leidybos keliais, dėmesį patraukia ypač reti eksponatai – kompozitoriaus Miko Petrausko 1914-1927 m. gražiu tenoru įdainuoti albumai su jo paties ir kitų lietuvių autorių kūriniais (*Columbia ir Victor* firmos) ir dar vienas parodos siurprizas – keletas iš dvylikos Vokietijoje 1942 m.(!) įgrotų plokštelių. Tos, sakytume, išskirtinės iniciatyvos tuomet ėmėsi dirigentas, kompozitorius ir pedagogas V. Marijošius: su Berlyno simfoniniu orkestru jis įgrojo nemažai iškilių mūsų kompozitorių kūrinių – M. K. Čiurlionio simfoninę poemą „Miške", J. Gruodžio fragmentų iš baleto „Jūratė ir Kastytis", J. Karnavičiaus „Lietuvišką fantaziją", J. Pakalnio „Romantiškąją uvertiūrą" (*Polydor* firma).

Minimos parodos vizualųjį įspūdį sustiprina tarp plokštelių eksponuojamos solidžios knygos ir straipsniai anglų, vokiečių, lenkų, rusų ir lietuvių kalbomis. Jose – plokštelių atsiradimo, gamybos ir leidybos priešistorė, atskiri plėtros etapai, kiti su šia veikla susiję dalykai. Tarp knygų puikuojasi 2005 m. laidos dviejų tomų „Encyclopedia of Recorded Sound" ir 2002 m. slaidos Lietuvos muzikos istorijos I knygoje (Tautinio atgimimo metai) paskelbta muzikologės ir bibliotekos Muzikos skyriaus vedėjos E. Marčėnienės studija.

Bet šioje įspūdingoje kompaktinių plokštelių galerijoje mes tikrai nepasimetame: atskirų firmų (ir atlikėjų) nuopelnai lietuvių kultūrai čia pat aprašyti specialiose metrikose. Nejučiomis ilgiau sustojame ties E. Marčėnienės parengtu tekstu, kuriame bylojama, jog bibliotekos fonduose esama 1,560 šelako plokštelių vienetų ir kad šis turtas sukauptas, bendradarbiaujant su žymiais lietuvių diskologais ir kolekcininkais: vilniečiu A. Motieka ir netoli New Yorko gyvenusiu šviesios atminties plokštelių entuziastu, fagotininku ir dirigentu V. Strolia. Kuomet bus sukauptos lėšos saugiam transportavimui iš Amerikos, minėtą bibliotekos fondą dar papildys priešmirtinė Vytauto Strolios dovana Lietuvai – visa jo dešimtmečiais kaupta ir profesionaliai sukomplektuota kolekcija.

Rūpestingosios Muzikos skyriaus darbuotojos ne tik kaupia senųjų plokštelių archyvą, bet ir pasiryžusios jį išsaugoti ateinančioms kartoms. Pradedant 2003 metais, imtasi jas skaitmeninti ir konservuoti į CD. Tuo būdu kasdieniam naudojimui patogų pavidalą jau įgavo net 1,286 šelako plokštelės (jose įrašyta 2,572 kūriniai). Iš E. Marčėnienės stendinio apyrašo dar paaiškėjo, kad visa jų kolekcija pripažinta nacionalinės reikšmės dokumentinio paveldo objektu ir šiais metais įtraukta į UNESCO programos „Pasaulio atmintis" Lietuvos nacionalinį registrą. Be to, vedėja prasitarė, kad šiuo metu rengiama keturių kompaktinių plokštelių antologija su specialiu bukletu.

Taigi paroda M. Mažvydo bibliotekoje – iš tiesų ypatinga, paveiki, praturtinanti tautinei kultūrai neabejingus didelius ir mažus lankytojus. ❑

Vytautas K. Jonynas
tarp savų ir svetimų

INGRIDA KORSAKAITĖ

Didelę ir įspūdingą V. K. Jonyno kūrybos parodą šį pavasarį surengė Lietuvos dailės muziejus įžymaus menininko šimtmečio proga, o dabar tas pats muziejus išleido dr. Rasos Andriušytės-Žukienės monografiją „Akistatos. Dailininkas Vytautas Kazimieras Jonynas pasaulio meno keliuose".

Knygos įžangoje autorė bando apibrėžti egzilio dailės specifiką ir rasti bendresnius požiūrio į lietuvių išeivijos kultūrą bei meną kriterijus. Keliamas provokuojantis klausimas: „Išeivijos dailė: prie ko prisirišti, nuo ko išsilaisvinti". Tai primena prieš keletą metų Kultūros, filosofijos ir meno instituto išleisto apybraižų rinkinio „Išeivijos dailė" paantraštę *Tarp prisirišimo ir išsilaisvinimo*. Ši kultūrologo Vytauto Kavolio įvardyta priešprieša, akcentuojanti išeivijos kultūros įtampą tarp savos lietuviškos patirties ir emigracijoje atsiradusių paskatų sukti naujais meno keliais, darosi itin svarbi ir aktuali šios srities tyrinėjimuose. R. Andriušytė-Žukienė ją aptaria, remdamasi griežtu konservatyvios, klasikinio meno tradicijas tęsiančios figūrinės dailės atskyrimu nuo anuomet avangardinio abstrakcionizmo, pastarajam teikdama neginčijamą prioritetą. V. K. Jonyną ji priskiria prie konservatyvesnių menininkų ir vertina jo kūrybą, kaip šiuo atžvilgiu būdingą visai lietuvių išeivijos dailei. Kita vertus, šis dailininkas parodomas kaip vis naujų individualios meninės raiškos formų ir būdų įsiterpti į Amerikos kultūrą ieškantis menininkas.

Monografija aprėpia V. K. Jonyno kūrybos visumą, jos rūšių, žanrų, atlikimo technikų ir meninių priemonių įvairovę. Iš kūrinių gausybės atsirinkta tai, kas vertingiausia, būdingiausia, savičiausia. Įžvalgiai ir apibendrintai aptardama atskirus kūrinius, autorė daug dėmesio skiria dailininko stiliaus ypatybėms, atlikimo meistriškumui, kūrybos kaitai. Chronologiškai aptariama V. K. Jonyno grafika – žurnalų ir knygų apipavidalinimas, iliustracijos ir estampai, plakatai ir pašto ženklai, bažnyčių vitražai ir skulptūros. Šalia to nušviečiami ir svarbiausi Jonyno gyvenimo momentai, studijų Kaune ir Paryžiuje metai, administracinė ir pedagoginė veikla, parodos bei kita meninė veikla.

Autorė išryškina V. K. Jonyno nuopelnus lietuvių dailės plėtrai. Prieškario Lietuvoje svarbiausias yra išskirtinis jo vaidmuo ugdant knygos meną, keliant bendrą lietuviškos knygos kultūrą. Aptariami dailininko ryšiai su prieškarine *XXVII knygos mėgėjų draugija*, pabrėžiamas Pauliaus Galaunės poveikis formuojantis bibliofiliniams jaunojo grafiko interesams ir knygos, kaip vieningos meninės visumos, sampratai. Naujai analizuojamas etapinis V. K. Jonyno darbas Kristijono Donelaičio „Metų" iliustracijos – anuomet vienas iškiliausių lietuviškos knygų grafikos pavyzdžių. Gilindamasi į šių medžio raižinių formos išraišką, autorė aptaria to meto realizmo sampratą, kuri pastaruoju metu mūsų dailėtyroje gerokai primiršta. Nurodomos ir dailininkui artimos neotradicionalizmo nuostatos, prancūzų knygų meno bei rusų grafikos mokyklos meistrų įtakos.

Jonynas pirmasis iš lietuvių dailininkų puikiai pasirodė kaip klasikinės literatūros kūrinių iliustruotojas. Po Donelaičio jis ėmėsi užsienio klasikų – Goethe's, Merime, Šekspyro knygų iliustravimo.

Svarbiausias V. K. Jonyno projektas pokario Vokietijoje – jo įsteigta ir vadovauta Freiburgo dailės ir amatų mokykla. Sutelkusi nemažą būrį kultūros pajėgų, mokykla siekė išsaugoti tautines gimtojo krašto vertybes, bandė jas skleisti Vakarų meniniame gyvenime. R. Andriušytė-Žukienė pripažįsta, kad mokyklos dėstytojų ir studentų kūryba daug prisidėjo prie lietuvių meninės mokyklos plačiąja prasme išsaugojimo. Bet, jos nuomone, tai, jog Freiburge buvo sėjama ir konservatyviųjų išeivijos dailės tendencijų sėkla, vėliau sudygo daugelio išeivijos menininkų abejingumas avangardiniams vėlyvojo modernizmo ieškojimams ir tautinis užsisklendimas.

Lietuvoje, vėliau ir Vokietijoje, V. K. Jonynas pagarsėjo kaip grafikas, medžio raižinių meistras. Emigravęs į JAV, jis pamėgo kitas technikas, sukūrė šimtus litografijų, piešinių, akvarelių. Pagrindinį dėmesį šio laikotarpio V. K. Jonyno kūryboje autorė skiria naujai produktyviai jos sričiai – bažnytinei dailei: vitražams, skulptūroms ir kitokiam sakralinių interjerų dekorui bei liturginei įrangai. Šiuose dailininko kūriniuose, kurie Lietuvoje mažiausiai žinomi ir profesionaliai beveik netyrinėti, akivaizdžiausiai susipina V. K. Jonynui būdingas integravimasis į gyvenamojo krašto socialinę bei meninę terpę ir kartu tautinės diasporos reikmių ir tradicijų paisymas.

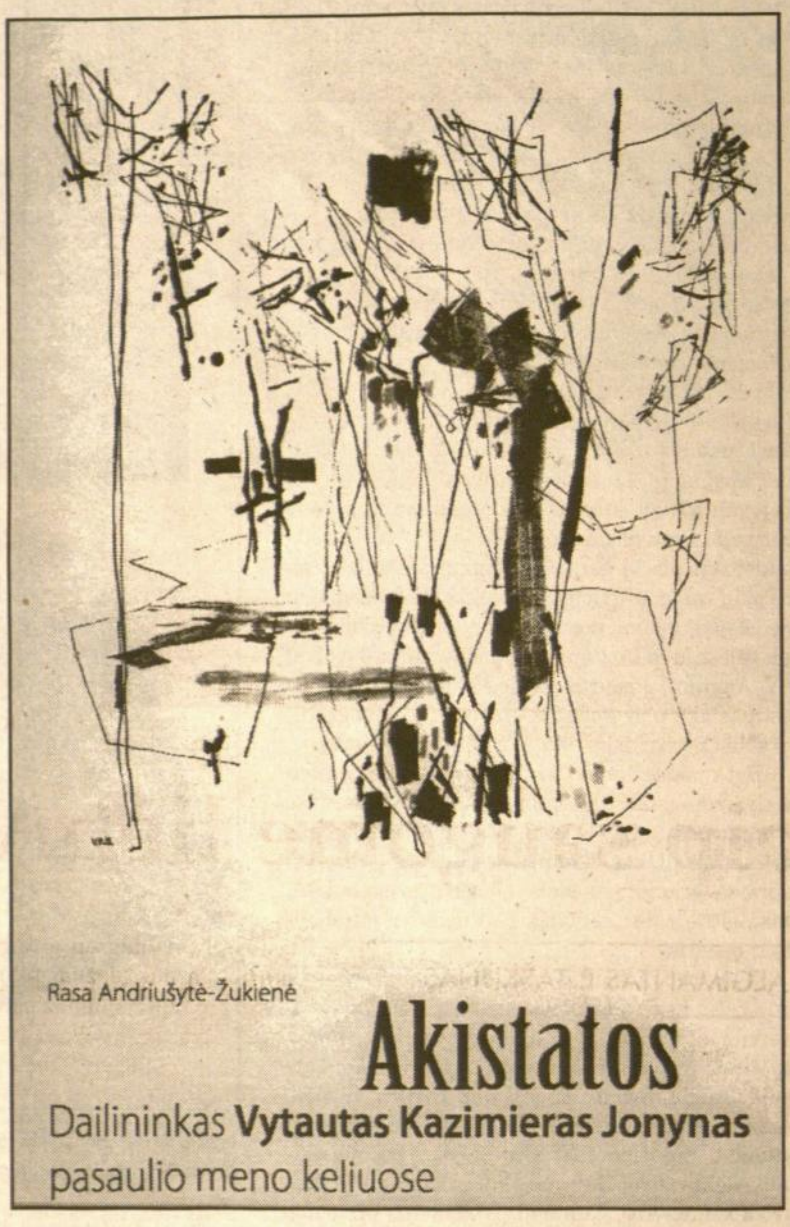

Rasa Andriušytė-Žukienė

Akistatos

Dailininkas **Vytautas Kazimieras Jonynas** pasaulio meno keliuose

Menotyrininkė gana teigiamai vertina V. K. Jonyno ir architekto Jono Muloko bendradarbiavimą, ieškant vadinamojo *lietuviško stiliaus*, statant ir dekoruojant bažnyčias. Kartu ji visokeriopai pabrėžia V. K. Jonyno kūrinių ryšį su kai kuriomis moderniomis praėjusio amžiaus šeštojo-septintojo dešimtmečio Amerikos meno tendencijomis, architektūros ir dizaino formų paprastumu, ansambliškumu, funkcionalumu, naujoviškais erdvės sprendimais. Autorė apsiriboja kelių jos pačios matytų lietuvių bažnyčių ir su lietuvių bendruomene nesusijusių V. K. Jonyno ir D. Sepherdo įsteigtos Bažnytinio meno studijos darbų aptarimu. Bet visapusiškos tų darbų analizės dėka galima susidaryti vaizdą apie pagrindinių Jonyno meninių principų raidą ir stiliaus ypatumus.Plačiai nušviesti V. K. Jonyno ir D. Sepherdo studijos, įgyvendinusios apie 60 bažnytinio meno projektų, atsiradimo ir sėkmės veiksniai. Lauktume daugiau konkrečių žinių apie V. K. Jonyno indėlį į visą studijos darbą. Knygos pabaigoje pateikta nemažai XX a. septintojo dešimtmečio vitražų projektų. Pasigedau bent trumpo jų kompozicinės sandaros, ikonografijos ir meninės vertės apibūdinimo.

Monografijoje pirmą kartą detaliai aptartas V. K. Jonyno bendradarbiavimas su Vatikanu. Atskiruose poskyriuose pasakojama apie Jonyno projektuoto Vatikano valstybės pašto ženklo kūrimo nesklandumus, jo dalyvavimą apipavidalinant Vatikano paviljoną 1964–1965 metų Pasaulinėje New York parodoje ir įrengiant Lietuvių kankinių koplyčios interjerą Šv. Petro bazilikoje Romoje.

Iš kitų iki šiol išleistų knygų apie žymiuosius išeivijos dailininkus R. Andriušytės-Žukienės monografija išsiskiria svariu dokumentiniu pagrindu, gausiu archyvinės medžiagos panaudojimu. Didžioji su dailininko veikla bei asmenybe susijusių archyvinių dokumentų dalis saugoma Lietuvoje. Reikėjo nemažai atkaklumo ir kruopštumo, peržiūrint įvairiose institucijose Vilniuje, Kaune, Druskininkuose, Panevėžyje išblaškytus šaltinius. Papildomos informacijos autorė ieškojo ir svetur: asmeniniuose dailininko dukters Giedros ir a. a. Kazio Lozoraičio archyvuose Troncone (JAV) ir Romoje. Jai pavyko padirbėti ir Lietuvos atstovybės prie Šventojo Sosto archyve.

V. K. Jonyno asmens geresniam pažinimui autorė pasinaudojo jo laiškais, įvairiais laikotarpiais rašytais prisiminimais, eseisto Tomo Sakalausko knygoje „Kelionė: dailininko Vytauto K. Jonyno gyvenimas" užrašytais autentiškais menininko pasakojimais. Monografijoje netrūksta V. K. Jonyno mintis ir požiūrius atskleidžiančių citatų, šmaikščių jo posakių, rodančių humoro jausmą ir gebėjimą nepasimesti įvairiose situacijose. Minimi ir konfliktiški jo gyvenimo epizodai, bet nesileidžiama į smulkmenišką jų aptarinėjimą. Įsimena dailininko būdo bruožai – veiklumas, organizaciniai gabumai, apsukrumas, diplomatinės savybės ir atsidavimas kūrybai.

Gražiai išleista R. Andriušytės-Žukienės monografija pasako daug naujo ir esmingo apie Vytauto Kazimiero Jonyno nuveiktus darbus, jo kūrybos ir asmenybės vietą XX a. lietuvių dailės istorijoje, atskleidžia jo tautinę savastį ir santykį su tarptautinėmis meno kryptimis. Išeivijos dailės tyrinėjimus autorė praturtina dalykiška moksline metodologija, preciziška kūrinių analize, įtikinamomis bendresnėmis įžvalgomis apie socialinių, politinių ir kultūrinių aplinkybių paveiktą tos dailės pobūdį. ❑

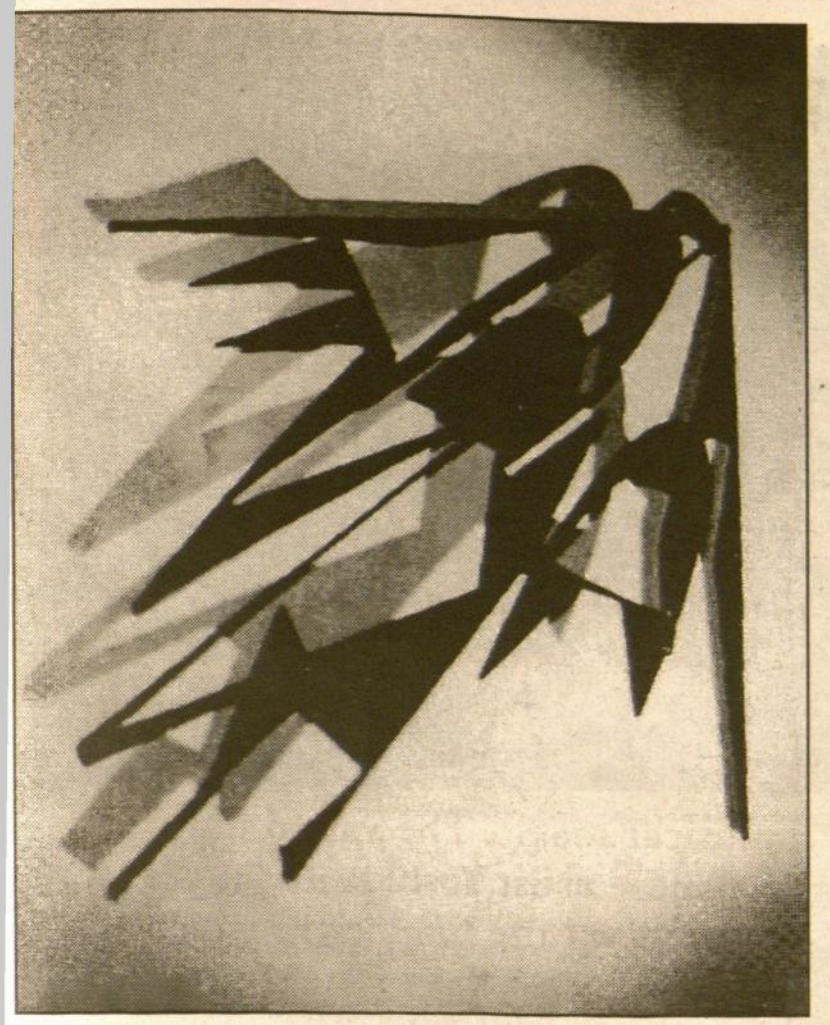

Adolfas Jankus. Galaktika. 1970. *Metalas.*

Kristina Vaičiulytė. Ilgesys. 1985. *Aliejus.*

Kaip saugome lietuvių tautinį paveldą

ALGIMANTAS P. TAŠKŪNAS

Iki Antrojo pasaulinio karo Australijoje gyveno nedaug lietuvių. Sydney mieste buvo įsikūrusi Australijos lietuvių draugija, kuriai priklausė būrelis žmonių. Kiti tautiečiai išsibarstė po platųjį žemyną ir palengva ištirpo. 1933 metais, per Australijos gyventojų surašymą, 234 asmenys pasisakė gimę Lietuvoje. Lietuvių skaičius smarkiai išaugo, kai po Antrojo pasaulinio karo į Australiją emigravo 10 tūkstančių lietuvių pabėgėlių. Šitų ateivių dauguma pradžioje tikėjosi apsistoti Australijoje tik laikinai, tai yra, kol bus išlaisvinta Lietuva. Pirmus dvejus metus po atvykimo beveik visi lietuviai emigrantai turėjo dirbti valdžios paskirtus darbus, dažnai tolimuose krašto užkampiuose ir sunkiomis sąlygomis. Buvo atvykėlių, kurie, atlikę sutartį, ir toliau liko gyventi provincijoje. Tačiau didesnė dalis persikėlė į didžiuosius miestus. Reikėjo išlaikyti lietuvybę. Lietuviai greitai susiorganizavo, 1950 m. įkūrė Australijos Lietuvių Bendruomenę. Įsisteigė lietuvių sporto klubai, tautinių šokių grupės, chorai, skautų organizacija, bibliotekos, mėgėjų teatrai ir daug kitų organizacijų. Atsidarė savaitgalinės mokyklos. Australų švietimo institucijos vėliau oficialiai pripažino ateivių sudarytas lietuvių kalbos bei kultūros mokymo programas.

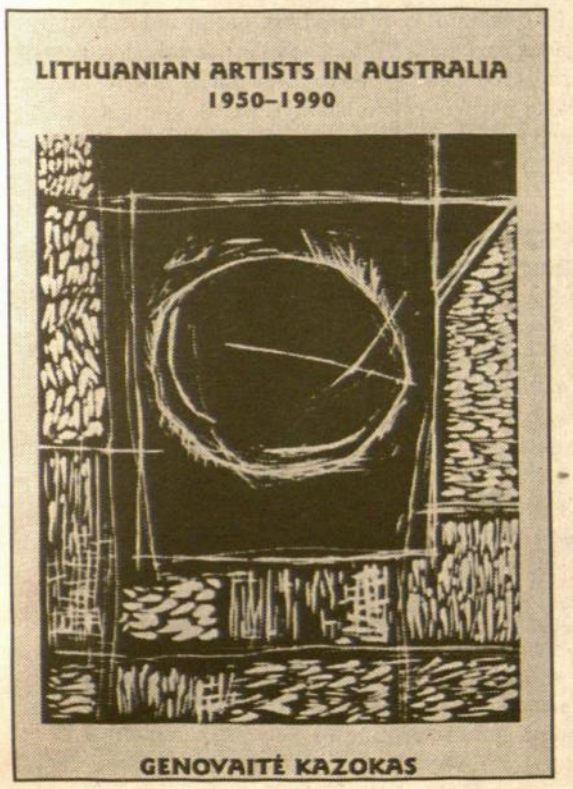

G. Kazokienės knyga „Lietuvių menininkai Australijoje 1950–1990".

Jau iš anksčiau Australijos lietuviai turėjo savo spaudą: du savaitraščius – *Mūsų pastogę* ir *Tėviškės aidus*. Abiejų laikraščių puslapiuose nestigo žinių, poezijos ir prozos, diskusijų ir įvairių nuomonių. Šalia laikraščių, Australijos Lietuvių Bendruomenė išleido du *Metraščius* (1961 ir 1983). Tai – stambios knygos – ir dydžiu, ir apimtimi. Abu *Metraščiai* siekė aprašyti tuometinio laikotarpio lietuvišką veiklą Australijoje.

Spėjama, kad penktadalis lietuvių atliko dvimetinę darbo sutartį ir persikėlė gyventi kitur. Apie 2000 išvyko į JAV, mažiau į Kanadą, Naująją Zelandiją, Naująją Gvinėją ir Vokietiją. Vienas net sugrįžo į sovietų okupuotą Lietuvą.

1974 metais Australijos federalinė vyriausybė pripažino *de jure* sovietų valdžią Lietuvoje ir kitose Baltijos valstybėse. Šis įvykis smarkiai sukrėtė pabaltiečius Australijoje ir už jos ribų. Australijos ir užjūrio estai, latviai ir lietuviai ėmė bendromis jėgomis protestuoti ir įvairiais būdais reikalauti, kad Australijos vadovai atšauktų savo nutarimą. To, žinoma, neužteko. Australijos visuomenei reikėjo išaiškinti, kokia žala buvo padaryta okupuotai Lietuvai ir iš plačiosios visuomenės prašyti moralinės paramos. Labai greitai paaiškėjo, kad australai apie Lietuvą ir jos kaimynus latvius bei estus labai mažai ką žinojo. Bet mes, Australijoje išgyvenę ketvirtį šimtmečio, sukrovėme stiprų lietuviškos spaudos paveldą ir taip tarpusavyje išsaugojome Lietuvos išeivijos tautinį tapatumą. Tą viską padarėme tik patys sau. Tuo tarpu 99 proc. Australijos gyventojų nieko apie mus nežinojo: niekas jiems nepasakė, kas tie lietuviai, kada jie čia atsirado ir kodėl.

Šis įvykis parodė, kad norint išlaikyti mūsų tautinį tapatumą svetimame krašte, jį reikia ugdyti ir skatinti dviem frontais: lietuvių kalba ir vietinio krašto kalba. Australijos pabaltiečiai griebėsi plačiau garsinti savo gimtuosius kraštus ir jų problemas. Pasirodė eilė laikraščių ir biuletenių anglų kalba. Juos daugiausia redagavo ne profesionalai žurnalistai, o neapmokami savanoriai. Tiražu šie leidiniai negalėjo konkuruoti su vietine daugiatiražine spauda. Nepaisant to, ši naujoji spauda pasiekė nemažai Australijos politikų, mokytojų ir kitų įtakingų asmenų.

1975 metų pabaigoje Australijos vyriausybė atšaukė Sovietų valdžios Baltijos šalyse pripažinimą. Dar po trejų metų (1978) Australijos Darbo partija, kuriai vadovaujant ir buvo įvykdytas minėtas 1974 metų pripažinimas, viešai paskelbė, kad ji pakeitė savo nusistatymą šiuo klausimu. Periodiniai pabaltiečių leidiniai anglų kalba palengva ėmė nykti; ilgiausiai dar ėjo *News Digest International* ir *Baltic News* (iki 1990 metų pabaigos). Pastarasis biuletenis (tuomet jau pasiekęs 1,1000 egzempliorių tiražą) užsidarė savanoriškai, nes, atgavus Baltijos šalims nepriklausomybę, nauji ir stiprūs pabaltiečių savaitraščiai anglų kalba pasirodė pačiose atsikūrusiose valstybėse.

Lietuviški Lakštai

1987 metais Tasmanijos universitete įsisteigė Lietuvos studijų sambūris. Šis mažytis studentų būrelis pradėjo leisti metinį žurnalą anglų kalba apie Lietuvą ir lietuvius *(Lithuanian Papers / Lietuviški Lakštai)*. 72 puslapių apimties žurnalas tebeeina iki šiol, šiemet pasirodė jau dvidešimt pirmas žurnalo numeris. Pagrindinis žurnalo tikslas yra sudominti lietuviškai nekalbančius emigrantų vaikus ir kitataučius. Todėl jame spausdinami straipsniai iš įvairių sričių apie Lietuvą ir jos gyventojus. Skaitytojų yra 29 kraštuose. Dabartinis tiražas – trys tūkstančiai egzempliorių. Taigi, leidinys pajėgia pasiekti tik ma-

Nukelta į 6 psl.

Lietuvių tautinis paveldas

Atkelta iš 5 psl.

žytę dalį Australijos gyventojų. Finansiškai *Lithuanian Papers* vargsta ir gali subyrėti bet kada. Žurnalas kasmet patiria piniginius nuostolius, nes daug egzempliorių išdalijama nemokamai universitetams, biblíotekoms, politikams ir t.t. Vienintelis ramstis – Australijos lietuvių fondas, kuris kasmet suteikia 2000 dol. paramą, o tai leidžia padengti vos 20 proc. būtiniausių išlaidų. Jau 20 metų abu redaktoriai, vertėjai ir kiti talkininkai dirba be atlyginimo.

Šiandien *Lithuanian Papers* yra paskutinis ir vienintelis lietuviškas žurnalas anglų kalba Australijoje ir visame pietiniame Žemės pusrutulyje. Šis žurnalas yra mūsų spaudos kertinis paveldas, nes jis, panaudodamas pasaulyje plačiai vartojamą anglų kalbą, dar vienu būdu saugo Lietuvos išeivijos tautinį tapatumą. Antros ir trečios kartos lietuviams, kurie jau nebemoka lietuviškai, *Lithuanian Papers* parodo kelią atgal į protėvių istoriją, o žmonėms, apskritai nepažįstantiems Lietuvos, šis žurnalas pateikia patikimų žinių apie Lietuvą ir lietuvius. *Lithuanian Papers* turėtų padidinti tiražą. Deja, leidėjai nepajėgia daugiau aprėpti: žurnalą leidžia tik mažytis studentų būrelis, kuris dirba, kiek gali, bet neturi nei didesnių lėšų, nei talkininkų, kad užsimotų plačiau. O pagalbininkų iš kitur lig šiol dar neatsirado. Kaip gaila, kad nei Lietuvos Respublikos vadovybė, nei Lietuvos ambasadoriai užsienyje, nei lietuviai verslininkai ir mokslininkai nesupranta *Lithuanian Papers* žurnalo svarbos Lietuvai. Neužilgo šaukštai jau bus po pietų.

Knygos apie Lietuvą

Tas pat Lietuvos studijų sambūris Tasmanijos universitete pagal išgales leidžia knygas apie Lietuvą, daugiausia anglų kalba. Ir ne vien tik šis Sambūris darbuojasi. Per pastaruosius 50 metų Australijoje pasirodė daugiau kaip trisdešimt knygų anglų kalba, kuriose siauriau ar plačiau, išsamiau yra rašoma apie lietuvius ir Lietuvą. Kai kurie autoriai yra lietuviai; kiti – ne lietuviai. Deja, šitose knygose lietuviška informacija ne visada yra tiksli – kartais pasitaiko ir žalingai klaidinančių netikslumų.

Tarp išsamesnių knygų, skirtų vien tik lietuviškoms temoms – Genovaitės Kazokienės 2003 m. išleista apžvalginė knyga apie lietuvius menininkus Australijoje 1950–1990 metų laikotarpiu; Algimanto Taškūno analitinė monografija (išėjusi 2005 m.) apima 50 metų lituanistikos studijų eigą Australijos universitetuose; taip pat A. ir B. Birškių tekstai apie Australijos lietuvius – 1986 m. pasirodžiusioje knygoje apie pabaltiečius Australijoje. Į pastarąjį veikalą įsivėlė nepageidaujamų klaidų.

Yra keletas kitų knygų, kuriose lietuvių ateivių paveldas yra iškraipytas. Pavyzdžiui, Barbara Saunders savo 2005 m. išleistoje knygoje klaidingai aprašė mūsų (t.y., pokario lietuvių ateivių) istoriją. Ji rašė: *„1940 metų viduryje Sovietų Sąjunga įsiveržė į Lietuvą ir ją oficialiai užėmė birželio 15 dieną. Kai kurių lietuvių nuomone, tai buvo savo rūšies išvadavimas nuo nacių Vokietijos, kuri 1939 metais buvo atėmusi vienintelį lietuvių uostą Klaipėdoje; ir* (tai buvo – A.T.)) *išvadavimas nuo pačių lietuvių valdžios, kuri buvo nekenksminga ir nacionalistinė, tačiau diktatūrinė."* Arba dar viena citata: *„Jų* (lietuvių – A.T.) *džiaugsmas ilgai netruko, kai buvo 'išrinkta' marionetinė vyriausybė ir Lietuvą padarė Sovietų respublika. 1941 birželio mėnesį nacių Vokietija užėmė Lietuvą. Daug lietuvių pabėgo į Vakarus, pradžioje į Vokietiją, tikėdamiesi susisiekti su vakariečių kariniais daliniais ir tada sugrįžti į savo tėvynę, kai Sovietų Sąjunga ją vėl išvaduos. Tačiau Sovietų Sąjunga, kaip ir anksčiau, nenumatė pasitraukti. To išdavoje apie 10 tūkstančių lietuvių emigravo į Australiją"* (44 psl.). Blogiausia, kad tokias klaidas, sykį joms pasirodžius viešumoje, yra sunku atšaukti arba ištaisyti.

Didžiausius sunkumus lietuviškos knygos ir žurnalai Australijoje patiria dėl to, kad lietuviai šiame krašte neturi savo leidyklos ar efektyvaus platinimo mechanizmo. Tuo tarpu bendroje Australijos rinkoje veikia glaudūs leidyklų, radijo, TV ir masinės spaudos tinklai. Milžiniški knygų kalnai pasirodo parduotuvėse tuoj po TV ir kino programų – tuo pačiu vardu. Kelioms populiarioms lietuviškoms knygoms – romanams, novelėms ir Truchano fotografijų albumui – pavyko įsiskverbti į šią plačiąją rinką. Kiti lietuviški leidiniai turi pasitenkinti mažesniu tiražu ir siauresniu skaitytojų ratu. Esama pavojaus, kad unikalus lietuvių paveldas tokioje aplinkoje gali išnykti.

2005-2006 metais Australijos Lietuvių Bendruomenės Krašto valdyba ėmėsi iniciatyvos išleisti Australijos lietuvių istoriją anglų kalba. Šiam darbui Valdyba pasikvietė dr. Liudą Popenhagen ir ji šiuo metu darbuojasi prie istorijos rankraščio. Tikėkimės, kad šis veikalas ištaisys ankstyvesniuose leidiniuose pasitaikiusias klaidas ir taps pagrindiniu šaltiniu visiems, siekiantiems žinių apie lietuvių tautinį paveldą Australijoje.

Kita kultūrinė veikla

Australijoje įsteigta Lietuvos baleto bičiulių draugija (FLB) daug nuveikė, supažindindama visuomenę su Lietuvos baleto menu. Draugija leido biuletenį anglų kalba *Friends of Lithuanian Ballet Nezvs* (newsletter) nuo 1998 iki 2002 metų. Jis daug prisidėjo prie Lietuvos kultūros pristatymo šiame žemyne. Australijos Queensland'o valstijoje antros kartos lietuvaitė Eve (Ieva) Puodžiūnaitė-Wicks atliko išsamią atvykėlių apklausą ir parašė Queensland'o lietuvių emigrantų istoriją. Eve apklausė daugiau kaip septyniasdešimt penkis asmenis iš keturių kartų, sujungdama vaizdinę ir istorinę medžiagą. Ji tyrinėjo archyvus. Apklausdama žmones, juos fotografuodavo, o pasakojimus įrašydavo į diktofono juostelę. Eve rinko senas nuotraukas ir asmeniškus bei kultūrinius daiktus. Prieš dvejus metus Queensland'o muziejuje Eve Wicks suruošė įspūdingą parodą „Užuovėja po Pietų Kryžium", kurioje buvo pavaizduotas lietuvių emigrantų gyvenimas šiame krašte nuo jų atvykimo iki šių dienų. Šita aukšto lygio paroda vyko beveik tris mėnesius ir ją aplankė per 150 tūkstančių žmonių iš visos Australijos ir užsienio. Eve Wicks savo surinktos medžiagos pagrindu dabar spaudai ruošia savo knygą, kuri pasirodys dviem kalbom: lietuviškai ir angliškai.

Genovaitė Kazokienė pristato Vilniuje savo knygą.

Technologijai smarkiai žengiant pirmyn, didesnės Australijos Lietuvių Bendruomenės imasi žygių įsirengti savo interneto svetaines. Toliausiai pažengę yra Sydney lietuviai, turintys išsamią interneto svetainę http://wyvvv.slic.prg.au/, dažnai vadinamą SLIC. Jai pradžią padarė Ramona Ratas-Zakarevičienė, 2000 metais įsteigdama interneto svetainę Sydney Lietuvių klubui, kurio bibliotekoje buvo apsčiai lietuviškų knygų, bet jaunoji karta nepajėgė jų skaityti, nes jos buvo tik lietuvių kalba.

Ramona ir jos vyras Ramutis šitam planui pritraukė grupę lietuvių jaunuolių, įkūrė New South Wales valstijos Australų-lietuvių interneto šaltinių centrą; 2002 metais jie gavo 13,200 dol. paramą iš NSW valstijos valdžios ir įsteigė SLIC. Šiandien SLIC yra sukaupęs didelį lietuvišką paveldą, kuris apima ne tik išeivių gyvenimą, bet ir Lietuvą – nuo praeities iki šių dienų. Svetainės programa yra suskirstyta į žinias, sportą, įvykius, pranešimus, biuletenius. Atskirame skyriuje yra SLIC'o platus archyvas su biografiniais bei kitais duomenimis. SLIC pasižymi puikia anglų kalba ir žinių patikimumu. Jau vien dėl to jis turėtų tapti visos Australijos lietuvių pagrindine interneto svetaine.

Pastaruoju metu australų valstybinės įstaigos parodė norą finansiškai paremti lietuvių bendruomenes, bandančias išlaikyti savo paveldą. Tai rodo jau minėtasis SLIC. Melbouno Lietuvių Bendruomenė svarsto, ką ir kaip būtų geriausiai išsaugoti, gavus paramą iš Viktorijos valstijos valdžios. Patyrimas rodo, kad gyvenant svetimame krašte, lietuvišką paveldą reikia išlaikyti ne tik gimtąja kalba tarp savo tautiečių, bet ir gyvenamojo krašto kalba. ❑

Kristina Didelis. Lietuvaitės. 1980. *Linoraižinys.*

„Draugo" kultūrinio priedo 2007 metų straipsnių autorių abėcėlinė rodyklė:

Ambrozaitis, Kazys G.: „Lietuvių Fondas – išeivijos lietuvių meno globėjas", – 04.14, Nr. 14.

Apanavičienė, Laima: „Dovana gimtadieniui – eilėraščių rinktinė", – 02.10, Nr. 6; „Telydi tie ženklai juos visą gyvenimą", – 01.13, Nr. 2.

Bačkis, Audrys Juozas:„Kalėdinis žodis", – 12.22, Nr. 44.

Bagdanavičius, Vytautas; Kurlavičius, Algimantas; Vasiliauskienė, Aldona: „Prelatas Mykolas Krupavičius", – 04.21, Nr. 15.

Balašaitis, Antanas: „Sėkmingai leidžiama 'Mažosios Lietuvos enciklopedija'", – 03.31, Nr. 13.

Bellow, Saul: „Rašydamas turiu omenyje mane suprantantį žmogų", – 02.03, Nr. 5.

Bialopetravičienė, Laima: „Iš šimtmečio perspektyvos", – 12.01, Nr. 41.

Bindokienė, Danutė: „'Atsišaukė tik gegutė...'", – 03.10, Nr. 10; „Dviguba šventė Čiurlionio galerijoje", –10.13, Nr. 35; „Prarasto, bet neprarasto krašto enciklopedija", – 12.01, Nr. 41; „Prisimenant dr. Vandos Daugirdaitės-Sruogienės dešimtąsias mirties metines", – 02.10, Nr. 6; „Tai mūsų Lietuva", –12.08, Nr. 42.

Bončkutė, Monika: „Lietuviški filmai suvienijo visus", – 03.17, Nr. 11.

Budriūnienė, Jolanta: „Būkim ne tik tolimi broliai, bet ir artimi draugai". Lietuvių bičiulio Janio Zarinio jubiliejų minint, – 06.23, Nr. 24.

Bumblauskas, Alfredas: „Vytauto vainikavimo byla ir mirtis", – 09.08, Nr. 30.

Cidzikaitė, Dalia: „Nevienareikšmė fotografės I. Šerpetytės tyla", – 03.31, Nr. 13.

Česys, Gintautas: „Gyvasis tautiškumas", – 11.17, Nr. 40.

Dumšienė, Perpetua: „Istorinis klubas 'Prūsa'", – 11.03, Nr.38; „Jono Kuprio fotografijos Kaune", – 10.06, Nr. 34.

Dundzila, Antanas: „1957-ieji. Okupantų sušaudytas aras", – 11.17, Nr. 40.

Dyvas, Vytautas: „Poetai mėgsta liūdesį", – 09.15, Nr. 31.

Eimontas, Raimundas: „Krakas ir Nekrakas" (recenzija), – 04.28, Nr. 16.

G. V.: „Dailės atgimimo šimtmetis", – 10.20, Nr. 36

Gaila, Juozas: „Apie tai, kas buvo, ir apie tai, ką prisimename", – 01.27, Nr. 4.

Gailius, Pranas: „Tikrovė yra tuščia", – 12.22, Nr. 44.

Godunavičienė, Jadvyga: „Signatarų namai Vilniuje", – 02.17, Nr. 7.

Gudavičiūtė, Aušra: „Kalėdinių renginių mozaika", – 12.22, Nr. 44.

Gudjurgienė, Gerda: „Ateities Lietuva kuriama šiandien", – 09.08, Nr. 30; „Muzikos lobiai neblėstančio entuziazmo fone", – 10.20, Nr. 36.

Gustainienė, Marytė: „Moteriškumo paslaptis", – 01.20, Nr. 3.

Guščius, Alfredas: „Baltoskandijos renginiai Juozui Eretui. Minint lietuviu tapusio šveicaro kultūrinę ir visuomeninę veiklą", – 06.16, Nr. 23; „Apie dr. Aldonos Vasiliauskienės darbą lituanistinės istoriografijos ir ukranistikos srityse", – 04.14, Nr. 14; „Ir Sibire 'Jausmų kamuoliukas' gali tapti asmenybe". Recenzija apie Izidoriaus Ignatavičiaus apysaką „Bet širdies nepavogė", – 07.14, Nr. 27.

Gutauskas, Leonardas: „Eilėraščio rankos lyg šakos obels...", – 10.20, Nr. 36.

Ignatavičius, Eugenijus: „Dalis tautos pasirinko laisvę – kurti jos istoriją", – 07.21, Nr. 28.

Indreika, Gediminas: „'Mildos' teatras – nuo operečių iki vodevilių", – 02.03, Nr. 5.

Ivanauskienė, Jūratė: „...'per pasaulį platų'...", – 02.24, Nr. 8.

Ivaškienė, Gintarė: „Nusileidus žemiškojo gyvenimo uždangai". Aktoriaus, režisieriaus Vytauto Valiuko gyvenimas, veikla ir mirtis, – 04.28, Nr. 16.

Jankevičiūtė, Giedrė: „LDD ne per nacionalinio atgimimo prizmę", – 12.15, Nr. 43.

Jankutė, Nijolė: „Žemės apačioj". Šis tas apie Australiją, – 07.07, Nr. 26.

Janulevičiūtė, Giedrė: „LDD ne per nacionalinio atgimimo prizmę", – 12.22, Nr. 44.

Jurša, Leonas: „Auksinė Šiluvos karūna", – 09.08, Nr. 30.

Kairys, Anatolijus: „Naujas Vytauto Volerto romanas", – 02.03, Nr. 5.

Kajokas, Donaldas: „Tarpinė būsena, arba grožio strėlės greitis", – 11.10, Nr. 39.

Kanopkienė, Laima: „Atraižėlės iš būtojo laiko", – 02.10, Nr. 6.

Kaulakytė, Egidija: „Knyga apie geriausią knygnešį", 03.10, Nr. 10.

Kavaliūnaitė, Jolita: „Deganti žemės žvaigždė", – 12.15, Nr. 43.

Keblys, Kęstutis: „Ilgas poeto ir nepoeto kelias", – 03.03, Nr. 9.

Klimas, Antanas: „Lietuvių kalbos istorinė sintaksė – labai svarbus veikalas", – 06.30, Nr. 25.

Klimka, Libertas: „Geriausi tautodailininkai pagerbti 'Aukso vainikais'", – 02.10, Nr. 6; „Kunigaikščių Giedraičių pėdsakais", – 09.22, Nr. 32; „Leonas Sapiega (1557–1633) – valstybės veikėjas, karvedys, mecenatas", – 05.05, Nr. 17; „Mėnulio įtaka žmogaus likimui", – 10.13, Nr. 35; „Pažymėta Balio Buračo 110 metų sukaktis", – 02.03, Nr. 5.

Korsakaitė, Ingrida: „Vytautas Kazimieras Jonynas – tarp savų ir svetimų", – 12.29, Nr. 45; „Ratelio ritmu", – 10.06, Nr. 34.

Kralikauskas, Juozas: „Susitikimas su Mindaugu", – 03.10, Nr. 10.

Kriaučiūnas, Romualdas: „Anglų kolonija Jamestown, įkurta 1607 m. gegužės mėn. 13 d.", – 05.12, Nr. 18; „Ateitininkų studijų savaitgalis Dainavoje", – 09.08, Nr. 30; „Didžiuotis pasipriešinimu", – 10.06, Nr. 34; „Juozas Prunskis mūsų kultūros istorijoje", – 12.15, Nr. 43; „Kaip prisiminsime kun. Stasį Ylą?", – 07.21, Nr. 28; „Tautinio ir krikščioniško idealizmo paieškos", – 11.10, Nr. 39; „Vizijos tapo realijomis. Prelatas", – 05.26, Nr. 20.

Krivickas, Vladas: „Kitokia Airija bei JAV tautinių mažumų kompleksai", – 01.13, Nr. 2.

Kuprys, Jonas: „Dialogas tarp fotografų", – 07.28, Nr. 29.

Kutka, Feliksas: „Po M. K. Č. žvaigžde", – 09.22, Nr. 32.

Landsbergis, Vytautas V.: „Ekspertai. Pagrindiniai lietuviškų ekspertizių objektai yra politika ir krepšinis", – 03.17, Nr. 11; „Gyvenimas kaip didelis teatras", – 03. 17, Nr. 11.

Lapinskas, Anatolijus: „Tautos skambesių kūrėjas", – 04.14, Nr.14; „Tautinio meno šventė Kaune", – 05.26, Nr. 20; „Vladas Bartusevičius – ryški tautinio meno žvaigždė", – 02.17, Nr. 7.

Litvinskaitė, Daiva; Tamošiūnaitė, Aurelija: „Etniškumas, tautų dialogas ir rasistinė netolerancija", – 09.29, Nr. 33.

Lukienė, Dalė: „Jono Aisčio sugrįžimas", – 12.08, Nr. 42.

Lūžytė, Margarita: „Šviesi rauda bunkerio tamsoje", – 11.10, Nr. 39.

Mareckaitė, Gražina: „Dokumentinis filmas 'Stirna' apie Lietuvos partizanų ryšininkę Izabelę Vilimaitę", – 07.21, Nr. 28; „Laisvės vergai", – 09.15, Nr. 31; „Lietuviai grįžta namo!", – 12.15, Nr. 43; „Lietuvos vizija", – 10.20, Nr. 36; „Telšių teatro mįslės. Žemaitės teatro Vaikų ir jaunimo studija 'Aglija'", – 07.14, Nr. 27; „Vardan ko?", – 12.01, Nr. 41; „Intelektualiniai žaidimai ir teatro kritika", – 09.15, Nr. 31.

Martinkus, Vytautas: „Ar grožis išgelbės pasaulį?", – 10.13, Nr. 35.

Maskoliūnas, Stasys: „Tapyba ir gobelenai muzikos židinyje", – 03.17, Nr. 11.

Matonienė, Ieva: „Dalelė tavo širdies", – 10.27, Nr. 37.

Mažrimienė, Vida: „Tekstilė kaip visas pasaulis", – 10.13, Nr. 35.

Mikailaitė, Ona: „Žodžio skrydis gyvenimo erdvėse", – 11.03, Nr. 38.

Misiūnas, Remigijus: „Lietuvių išeivių bibliografijos tėvas", – 01.13, Nr. 2.

Motuzienė, Aušra: „Dėkoja Lietuvos muzikos ir teatro akademija", – 01.13, Nr. 2.

Mušinskienė, Julija: „Čiurlionio galerija Čikagoje", – 10.27, Nr. 37.

Nakas, Alfonsas: „Prieš 80 metų gimė poetė Diana Glemžaitė", – 02.03, Nr. 5.

Narbutienė, Ona: „Nenuilstančio muzikos barų artojo sugrįžimas", – 03.03, Nr. 9.

Narušytė, Agnė: „Vytautas Maželis – portreto meistras", – 02.24, Nr. 8.

Narvydaitė, Aušra: „Jurga Šeduikytė: poezijos ir muzikos sintezė", – 10.13, Nr. 35.

Nefas, Mindaugas: „Misija Sibiras – pilietiškumo ugdymas", – 11.03, Nr. 38.

Pakėnas, Alfas: „'Draugo' šeštadieninių kultūros priedų apžvalga", – 07.28, Nr. 29.

Palionytė, Dana: „Garbaus jubiliejaus atgarsiai", – 11.17, Nr. 40; „Skambios pirmosios lietuviškos kregždės", – 12.29, Nr. 45; „Pagerbtas Stasys Santvaras." 105-oji gimimo sukaktis, – 06.30, Nr. 25.

Paplauskienė, Virginija: „Dar vienas sugrįžimas tėvynėn", – 03.31, Nr. 13; „Poezija jam yra natūralus vyksmas", – 03.03, Nr. 9; „Rašau pavasarį šiltą su gėlių ir žvaigždžių milijonu". Julijos Švabaitės-Gylienės skrydis su poetiniu žodžiu per Lietuvą, – 06.23, Nr. 24; „Sugrįžimas į pažadėtąją žemę", – 09.29, Nr. 33.

Peleckis-Kaktavičius, Leonas: „Amžinai jaunas idealistas". Rašytojo Jankausko 100 metų gimimo sukaktis, – 04.21, Nr. 15; „Bernardas Baltas, arba literatūriniai pusryčiai su Brazdžioniu", 02.24, Nr. 8; „Niekada – po vienu stogu", 10.06, Nr. 34; „Praradimai ir atradimai". Ištrauka iš rašomos knygos „Vytautas Alantas. Gyvenimas ir kūryba", – 06.30, Nr. 25.

Perednytė, Eglė: „Vėtrose nepaklydęs – Bernardas Brazdžionis", – 02.24, Nr. 8.

Petersonienė, Stasė: „Lietuvių rašytojų draugijos 2006 m. aplinkraštis", – 01.06, Nr.1.

Pikūnas Justinas: „Elgesio stiliai", – 07.28, Nr. 29; „Universitetai – žvelgiant į juos pasauliniu mastu", – 07.21, Nr. 28.

Pocius, Liudvikas: „Skulptorius Antanas Žukauskas naujame kūrybos etape", – 09.22, Nr. 32; „Tarp vizijos ir tikrovės", – 12.01, Nr. 41.

Purvinai, Martynas ir Marija: „Donelaitis ir Mažoji Lietuva L.F.W. Wenau (1930–2007) dėmesyje ir raštuose", – 05.26, Nr. 20.

Ratzinger, Joseph: „Kėlėsi iš numirusių", – 04.07, Nr. 13[sic].

Remienė, Marija: „Poeto žodyje slypi jo siela", – 05.22, Nr. 32.

Rugienienė, Liūda: „Prez. Gerald R. Ford ir Helsinkio Baigiamasis aktas", – 01.27, Nr.4.

Rutkauskienė, Violeta: „Vytauto Didžiojo sarkofago beieškant", – 01.20, Nr. 3.

Rūta, Alė: „Lembertų šeimos gerumo vaisiai", – 11.10, Nr. 39.

Simaniškis, Marius: „Kai nuskursta dvasia", – 11.17, Nr. 40; „Karas prieš vaikus", – 11.03, Nr. 38; „Konstitucija ir tolerancija", – 10.06, Nr. 34; „Pertekliaus vaikai", – 09.29, Nr. 33; „Tarp sacrum ir profanum", – 12.08, Nr. 42; „Vėlinių žvakės", – 11.03. Nr. 38.

Simokaitė, Unė: „Idealizmo sparnai, arba 39 minutės su kunigu Alfonsu Lipniūnu", – 09.15, Nr. 31.

Skomskienė, Irena: „Tėvynė nepamiršta savo kūrėjų", – 01.13, Nr. 2.

Sodeika, Povilas: „Apie Zitą... Ir po penkiasdešimt metų dar vis sulaukiu naujų minčių iš jos", – 04.25, Nr. 16.

Sriogytė-Vaitkienė, Birutė: „Maironis dainoje", – 05.22, Nr. 32.

Stankūnienė, Giedrė: „Strolių šeima: tėvas ir trys jo sūnūs", – 11.10, Nr. 39.

Starkauskas, Juozas: Ištraukos iš knygos „Represinių struktūrų ir komunistų partijos bendradarbiavimas įtvirtinant okupacinį režimą Lietuvoje 1944–1953 metais", – 06.16, Nr. 23.

Stoškus, Krescencijus: „Apie naująją emigraciją", – 11.10, Nr. 39.

Nukelta | 8 psl.

2007 m. turinys

Atkelta iš 7 psl.

Strolia, Faustas: „Jūratės Landsbergytės koncertą pasitinkant", – 11.10, Nr. 39.

Šadzevičienė, Ieva: „Atgijusi batika". Irenos Šaparnienės paroda ,,Verbos ir spalvos ant šilko", – 04.21, Nr. 15; ,,'Atodangos': subtili, ekspresyvi ir novatoriška Elvyros Katalinos Kriaučiūnaitės grafika", – 02.17, Nr. 7; ,,Dovana Lietuvai: Petro Domšaičio kūrybos palikimas", – 03.17, Nr. 11; ,,Ilga kelionė į laisvę", – 01.20, Nr. 3; „Lietuvos laikas", – 10.27, Nr. 37; „Nykstančios pilys", – 12.08, Nr. 42; ,,Paslapties prisilietimas Saulės Piktys tapybos darbų parodoje", – 03.10, Nr. 10; „Sielos linija ir dermės gelmė Jūratės Stauskaitės kūryboje", – 05.26, Nr. 20; „Simbolinė pasaulio pajauta Vytauto Igno kūryboje", – 06.02, Nr. 21.

Šileika, Ričardas: ,,Pastebėta Vilniaus knygų mugėje", – 03.10, Nr. 10.

Šimkutė, Lidija: „2005–2006 m. poezijos kelias: Singapūras Viena, Lincas, prie Želvos ežero", – 05.12, Nr. 18; ,,Pulgio Andriušio 100 metų sukaktis", – 03.24, Nr. 12.

Škiudaitė, Audronė V.: „Pabraidžiojimai po Alvito pievas su poete iš Čikagos", – 06.23, Nr. 24.

Tamkevičius, Sigitas: „Ganytojiškas laiškas dėl pasirengimo Švč. Marijos apsireiškimo Šiluvoje 400 metų jubiliejui", – 04.21, Nr. 15; ,,Krikščioniškos vertybės tarp totalitarinės diktatūros ir liberalaus dekadanso", – 03.24, Nr. 12.

Tarailienė, Dalia: „Enciklopedijos liga ir jos ligonis", – 10.20, Nr. 36; – 10.27, Nr. 37 (tęsinys).

Taškūnas, Algimantas: ,,Kaip mes saugojom tautinį paveldą", – 12.29, Nr. 45.

Tidikytė, Laimutė: „Konferencija Lietuvių mokslo draugijos šimtmečio proga", – 05.05, Nr. 17.

Trimakas, Kęstutis A.: ,,Atmosfera, kurioje bręstame ar skęstame", – 04. 07, Nr. 13 ; ,,Atšvaitai", – 04.07, Nr. 13[sic]; „Kūrėjas ir visuomenė", – 04.28, Nr. 16; „O. V. Milašius 1877–1939. Ieškojimas prasmės, gyvenimas prasmę atradus", – 06.09, Nr. 22; ,,Judas – Jėzaus išdavikas ar išlaisvintojas?", – 04.14, Nr. 14; „Apie dvasią praturtinančią atmosferą", – 06.02, Nr. 21; „Atšvaitai: Keliaujantis režisierius, Tamsioji energija, Kapas rastas, bet..., Ak tas pavasaris", – 04.21, Nr. 15; „Gėrį patyrę iš mūsų motinų", – 05.12, Nr. 18; „Istorinės tiesos vardan". Apie čekistų ir komunistų masinio teroro vykdymą Lietuvoje Stalino laikais, – 06.16, Nr. 23; „Komentarai. Vytauto V. Landsbergio pasaka apie arklį Dominyką", – 07.28, Nr. 29; „Kultūra – jos versmės, sluoksniai ir vaisiai", – 07.21, Nr. 28; „Kultūra – žmonės, vertybės, religija", – 07.28, Nr. 29; „Vilnius: ar pildosi legendinė sapnų pranašystė?", – 05.05, Nr. 17; „'Margutis', 1932–2007", – 05.19, Nr. 19.

Unamuno, Miguel de: ,,Nemirtingumo alkis", – 04.07, Nr. 13.

Urbutis, Benas: „Dvi itin palankios kritikų nuomonės apie išskirtinę poeziją", – 12.15, Nr. 43; „Įšventintas Lietuvai", – 11.17, Nr. 40; „Juozo Keliuočio legenda", – 10.27, Nr. 37; ,,Užburtoji fleita", – 12.22, Nr. 44.

Uždavinys, Vincentas: „Išeivijos kultūros paveldas dviejų amžių akiratyje", – 09.22, Nr. 32; „Vilniaus lietuvybės riteris", – 10.20, Nr. 36.

Valiušaitis, Vidmantas: ,,Kada prasideda diena nauja", – 01.13, Nr. 2.

Valtaitė, Giedrė: „Viskas ratu". Dail. Janinos Monkutės-Marks tapybos paroda M. Mažvydo bibliotekos galerijoje, Vilniuje, – 07.07, Nr. 26.

Vasiliauskienė, Aldona: „Barbora Žagarietė šventumo kelyje", – 10.20, Nr. 36; „Šiluvos Marija ir Jos Kūdikio paveikslo piligrimystė", – 04.21, Nr. 15.

Venclauskas, Loreta: ,,'Dainavos' koncerto potekstės, – 02.10, Nr. 6; „Jūratės Landsbergytės vargonavimo vizijos", – 12.08, Nr. 42; „Tautos tradicijos tąsa", – 05.26, Nr. 20.

Vėlavičienė, Silvija: „Tomas Venclova įdomus ir Lietuvai, ir pasauliui", – 10.13, Nr. 35.

Visockas, Vytautas: „Garsusis daktaras iš Ožkabalių", – 10.27, Nr. 37; „Lenkiuosi Vaižganto žemei", – 09.15, Nr. 31.

Visvydas, *Pranas*: „Tegu tik sukasi *malūnėlis*", – 12.15, Nr. 43; „Dalinosi tuo, kas jo širdyje". Tenoro Arūno Dingelio rečitalis, – 06.09, Nr. 22; ,,Neapetitiškai pavadintas rinkinys", – 02.17, Nr. 7; „Nejaugi tai odė džiaugsmui". Apie pomirtinę Jurgos Ivanauskaitės eilėraščių knygą, – 05.26, Nr. 20; „Plūsta mintys, rašosi eilės", – 10.13, Nr. 35; „Stambaus sceninio užmojo akivaizdoje". Alekso Mickaus „Don Kichotas", – 06.02, Nr. 21; „Su juvelyriška stygų derme". Vilniaus styginio kvarteto koncertas Los Angeles, – 04.21, Nr. 15.

Volertas, Vytautas: „Atkaklaus kultūros žygeivio šimtmetis", – 11.03, Nr. 38; ,,Jurgos Ivanauskaitės (Pyp)", – 02.17, Nr. 7.

Voverienė, Ona: „Dvasios tobulėjimas – vienintelis tikrosios realybės pažinimo kelias". Minint Oskaro Milašiaus 130-ąsias gimimo metines, – 06.09, Nr. 22; „Pedagogas, nešantis patriotinio ugdymo žiburį". Prof. Vincentas Lamanauskas, – 07.14, Nr. 27; „Po Moters ženklu", – 12.15, Nr. 43; „Tautos dvasios žadintojas". Pogrindžio ,,Aušros" redaktorius kun. Lionginas Kunevičius, – 06.16, Nr. 23.

Zaparackas, Algis: ,,JAV prezidentas ir lietuvis jūreivis",– 01.27, Nr. 4.

Zaranka, Pranas: „Profesorius iš tolimosios Kolumbijos", – 11.17, Nr. 40.

Zemlickas, Gediminas: ,,Tautiniais drabužiais puošia Lietuvą", – 03.10, Nr. 10.

Zolubas, Algimantas: „Ėjęs mokslus pas Poną Dievą", –10.27, Nr. 37.

Žeimantas, Vytautas: „Istorikas Antanas Kimsa: Vilnius, Ravensburgas, Boguta, Torontas", – 07.07, Nr. 26.

Žemaitaitis, Algimantas: „Šaktarpio metas Vilniuje". Apie rašytoją Astridą Petraitytę ir jos romaną", – 05.12, Nr. 18.

Žemaitytė, Aldona; Kairys-Kairevičius, Jonas: „Dieviškoji byla ir žmogiškoji byla", – 05.12, Nr. 18.

Žemaitytė, Aldona: „In memoriam Birutė Pūkelevičiūtė", – 09.29, Nr. 33; „Kai žydi sodai Suvalkijoj...", – 05.26, Nr. 20; „Koks gražus tavo veidas, gimtine...", – 12.08, Nr. 42; „Kvedlinburgo paukštė Litua ir Vilniaus bokštai". Dail. Filomenos Linčiūtės-Vaitiekūnienės kūryba, – 06.23, Nr. 24; „Mirusius apverkiu". Edvardas Laugalys, – 10.27, Nr. 37; ,,Naujuosius pasitinkant", – 12.29, Nr. 45; „Onė Baliukonytė (Baliukonė) 1948–2007", – 12.08, Nr. 42; „Scenografijos primadona", – 09.29, Nr. 33; „Su pasitikėjimu – į ateitį", – 09.15, Nr. 31; ,,Šimtas metų – akies mirksniu", – 12.22, Nr. 44; „Tautos gimimas himno šviesoje", – 09.08, Nr. 30; „Tos... stiprios, laukinės prigimties moterys", – 10.06, Nr. 34.

KŪRYBA (poezija, proza):

Andriekus, Leonardas: – 04.07, Nr. 13.

Augustaitytė-Vaičiūnienė, Juzė: – 05.05, Nr. 17.

Baliukonė, Onė: – 12.08, Nr. 42.

Bložė, Vytautas: – 05.12, Nr. 18.

Bradūnas, Kazys: – 02.10, Nr.6; – 03.03, Nr. 9; – 04.07, Nr. 13.

Brazdžionis, Bernardas: – 01.27, Nr. 4

Daujotė, Viktorija: – 09.22, Nr. 32.

Degutytė, Janina: – 04.21, Nr. 15.

Dzenuškaitė, Stasė: – 04.07, Nr. 13.

Genys, Kęstutis: – 01.13, Nr. 2.

Glemžaitė, Diana: – 02.03, Nr. 5.

Jasmantas (Maceina), Antanas: – 04.07, Nr. 13; –12.22, Nr. 44.

Jonuškaitė, Birutė: – 10.06, Nr. 34.

Juškaitis, Jonas: – 04.21, Nr. 15.

Kajokas, Donaldas: – 11.10, Nr. 39.

Keleras, Julius: – 04.14, Nr. 14.

Kirša, Faustas: – 04.21, Nr. 15.

Kirsnauskaitė, Zita: – 07.07, Nr. 26.

Kundrotas, Robertas: – 04.28, Nr. 16.

Lyva, Algimantas: – 04.28, Nr. 16.

Landsbergis, Vytautas V.: – 06.02, Nr. 21; – 06.09, Nr. 22; – 06.16, Nr, 23; – 06.23, Nr. 24; – 06.30, Nr. 25; – 07.07, Nr. 26; – 07.14, Nr. 27; – 07.21, Nr. 28; – 07.28, Nr. 29.

Marcinkevičius, Justinas: – 05.12, Nr. 18; –12.22, Nr. 44.

Milašius, Oskaras V.: – 06.09, Nr. 22.

Narutė, Nerima: – 05.12, Nr. 18.

Nazaraitė, Edita: – 05.12, Nr. 18.

Peleckis-Kaktavičius, Leonas: – 07.14, Nr. 27.

Perednytė, Eglė: – 02.10, Nr. 6.

Pūkelevičiūtė, Birutė: – 04.07, Nr. 13; – 09.29, Nr. 33.

Shakespeare, William: – 06.09, Nr. 22.

Sutema, Liūnė: – 03.17, Nr. 11; – 12.15, Nr. 43.

Šeduikytė, Jurga: – 10.13, Nr. 35.

Šimkutė, Lidija: – 06.30, Nr. 25.

Šimutis, Leonardas: – 02.17, Nr. 7.

Švabaitė-Gylienė, Julija: – 05.12, Nr. 18; – 09.15, Nr. 31.

Žilinskaitė, Vytautė: – 05.05, Nr. 17.

POKALBIAI IR KITA:

,,Daukantas ir senovės lietuvių piramidė": – 01.06, Nr.1.

,,Forumas 'Bažnyčia ir visuomenė'": – 03.24, Nr. 12.

,,Ir kur tų lietuvių nėra": – 01.06, Nr. 1.

,,Išmokime būti laimingais". **Stasys Noreikis** atsako į Baltosios anketos klausimus: – 02.17, Nr. 7.

,,Kelionė atnaujino įsipareigojimą lietuviškumui". Interviu su režisieriumi **Kęstučiu Naku**: – 03.24, Nr. 12.

,,Lietuvos Prezidento kultūrinės iniciatyvos". **Aldonos Žemaitytės** pokalbis su **Irena Vaišvilaitė:** – 12.29, Nr. 45.

,,Mano Mėnulio gatvė liko Kėdainiuose ...". Pokalbis su **Zinaida Katiliškiene-Liūne Sutema**: – 03.17, Nr. 11.

„Marijos apsireiškimą Šiluvoje švenčiame kaip dabar mums kalbantį Dievo gerumo įvykį." Pokalbis su **vysk. Jonu Ivanausku**. – 04.21, Nr. 15.

„Mūsų žurnalistika: verslas ar idėja? " **Broniaus Raguočio** pokalbis su **Aldona Žemaityte**: – 07.07, Nr. 26.

,,Pasaulis, kuriame gyvenu". **Tennessee Williams** pokalbis su savimi: – 03.03, Nr. 9.

,,Pertvarkos esmė — kokybė" **Aldonos Žemaitytės** pokalbis su švietimo ir mokslo ministre **Roma Žakaitiene**: – 09.08, Nr. 30.

,,Pusiaukelės metai" **Aldonos Žemaitytės** pokalbis su Švietimo ir mokslo ministerijos Valstybės sekretoriumi **Dainiumi Numgaudžiu**: – 09.15, Nr. 31.

,,Taip, prestižas mums rūpi": – 11.03, Nr. 38. **Aldona Žemaitytė** kalbina Lietuvos rašytojų sąjungos leidyklos vyriausiąjį redaktorių **Valentiną Sventicką**: – 11.03, Nr. 38.

,,Pasaulio ir Lietuvos paveldo sargyboje" **Aldonos Žemaitytės** pokalbis su Lietuvos ambasadore prie UNESCO **Ina Marčiulionyte**: – 11.17, Nr. 40.

,,Poeto saulėlydis": – 01.27, Nr. 4.

,,Poezijos vakaras su Jonu Aisčiu": – 11.17, Nr. 40.

,,Prieš 14 metų" – 09.08, Nr. 30.

„Shakespeare ir jo 'Hamletas' Lietuvos scenoje". **Laimutė Tidikytė** kalbina **Dovydą Judelevičių**: – 06.02, Nr. 21.

,,Šokis – tai jaunatviška džiaugsmo gaida": – 01.20, Nr. 3.

,,Šviesos aura, kurios neįveikia laikas". Onos Narbutienės atminimui: – 12.01, Nr. 41.

,,Tai mano antri namai ir aš juos myliu". Pokalbis su režisiere **Audre Budryte-Nakiene**: – 03.24, Nr. 12.

„Tauta teka kaip upė". **Jurga Ivanauskaitė** atsako į Baltosios anketos klausimus: – 09.22, Nr. 32.

,,Tautos diena": – 09.08, Nr. 30.

„Teatras 1970–1980 m. sovietų okupuotoje Lietuvoje".

Gražina Mareckaitė atsako į **Audriaus Musteikio** klausimus: – 06.30, Nr. 25.

,,Tėvynės meilės, gimtosios kalbos, grožio ir kultūros puoselėtoja": – 01.06, Nr. 1.

,,**Vytauto Kazimiero Jonyno** kūrinių paroda – 'Pasaulinio meno kryžkelėse'": – 03.31, Nr. 13.

„W. Shakespear'o raštų vertimas į lietuvių kalbą". **Laimutė Tidikytė** kalbina **Dovydą Judelevičių**: – 06.09, Nr. 22.

Sudarė **Aurelija Tamošiūnaitė**